

La llengua catalana en l'àmbit professional

Josep Cruanyes i Tor
Advocat

Quan parlem de l'ús del català en l'àmbit de la justícia i en general del dret ens hem de referir en primer lloc a la consideració jurídica de la llengua com a llengua oficial i, per tant, com a llengua pròpia de l'administració de justícia, que ha desenvolupat la primera part d'aquesta ponència. En segon lloc, el fet que l'oficialitat suposa un dret dels ciutadans de relacionar-se amb l'administració amb qualsevol de les dues llengües oficials, i per tant en català.

Com ja s'ha constatat, són l'Administració de justícia i els cossos de seguretat de l'Estat els organismes on, per raons històriques —al ser els òrgans més definidors del poder estatal, especialment en el règim franquista— i per d'altres motius que exposarem, s'ha assumit amb més dificultat l'oficialitat del català.

Els problemes dels ciutadans i advocats en trobar resistència a fer ús de la llengua catalana davant dels tribunals han anat minvant, però s'han mantingut d'una manera més clara a la policia i la Guàrdia Civil. De tota manera el fet que no hi hagin tants conflictes no és perquè la nostra llengua sigui present d'una manera significativa en aquests organismes, sinó que tal volta els ciutadans renuncien a fer-ne us per evitar-ne.

1. La pràctica professional dels advocats i els drets del ciutadans

1.1. Per aquest motiu si, com s'ha dit en la ponència precedent, diem que és necessari que els jutges, magistrats, fiscals, secretaris judicials i d'altres membres del personal al servei de l'Administració de justícia tinguin un domini oral i escrit de les dues llengües oficials, cal que aquest principi es prediqui de la resta d'operadors, que independentment de la seva condició de professionals lliberals fan una funció pública preceptiva com és la de coadjuvar en la justícia. Tant és així que els advocats i procuradors estan inclosos dins de la Llei orgànica del poder judicial. D'això, n'hem de deduir que tant advocats com procuradors han d'assumir l'ús de la llengua catalana com a mitjà d'assumir-ne l'oficialitat, i també com a mitjà de fer efectius els drets lingüístics del seu client.

1.2. Des d'un altre caire també hem de remarcar el dret individual dels ciutadans a qui representen a fer ús de la llengua catalana, sense cap mena de limitació, i que els actes realitzats tinguin plena validesa i eficàcia.

1.3. En aquests vint anys hi ha hagut un augment molt minso de l'ús del català en les actuacions judicials d'avocats i procuradors. Dins l'àmbit judicial les intervencions orals i escrites d'aquest professionals no sobrepassen d'uns mínims irrisoris del 2 % en l'àrea de Barcelona i Tarragona, que són molt superiors en els partits judicials de Girona, Manresa o en d'altres de comarques de l'interior de la resta de Catalunya.

Aquests nivells baixos no s'adiuen amb la realitat d'un col·lectiu en què el nivell de catalanoparlants supera la mitjana de la població: les causes s'han de cercar en diversos fets. Les causes d'aquesta situació són diverses.

1.4. Una causa que hauria d'haver tingut un efecte transitori és el fet generacional: és lògic que per a canviar una tendència de quaranta anys, cal un procés de capacitació en la terminologia i coneixement escrit del català. Ara ja han entrat a la professió les generacions que han fet l'ensenyament en català, però això no ha representat un avenç significatiu de la normalització en aquest àmbit. El perquè el trobarem en part en el fet que les facultats de dret són les que fan menys classes en català i també on hi ha menys bibliografia en la nostra llengua. Així a la universitat es trenca el procés d'aprenentatge de l'ensenyament bàsic i mitjà que els ciutadans fan en les dues llengües i es passa a fer un estudi del dret quasi exclusivament en castellà.

Aquesta manca d'aprenentatge del dret en català porta a mancances de terminologia i pràctica en el llenguatge jurídic que condicionen l'actuació professional posterior dels estudiants a actuar en castellà.

1.5. Una altra causa és derivada del fet de trobar-nos en un àmbit que no ha assumit la doble oficialitat i per tant actua majoritàriament en castellà en les actuacions orals o escrites dels jutges i magistrats, fiscals secretaris i resta del personal, qüestió de què s'ha parlat en l'altra part de la ponència. Això dóna una imatge monolítica que la llengua de l'Administració de justícia és el castellà. Aquesta realitat produeix a la pràctica, com es pot veure, un efecte dissuasori sobre els advocats i procuradors, els quals tendeixen a parlar-s'hi en llengua castellana. En aquesta manera de fer hi ha una actitud subconscient de pensar que utilitzar el català no serà ben vist o vist amb recel.

Això, si en algun moment va ser veritat, en aquest moment no ho és. Si ho fos seria greu que fer ús del català comportés alguna animadversió i actitud que causés perjudicis, seria un fet delictiu, suposaria una prevaricació de l'òrgan o funcionari que actués d'aquesta manera.

Dins d'aquesta por hi ha també la de pensar que actuar en català pot suposar un retard a les actuacions. Si això fos cert, a més de ser contrari a la llei i en concret a l'article 321.4 de la Llei orgànica del poder judicial i del 9 de la Llei de normalització, suposaria una discriminació que vulnera l'article 14 de la Constitució. Si bé en els primers anys d'implantació de l'Estatut aquesta situació era greu sobretot per la possibilitat que donava l'article 231.4 de la LOPJ al jutge de fer traduir els documents presentats en català sense cap justificació, aquest motiu no té un fonament real fora de casos de certs partits judicials tarragonins on la mobilitat és molt alta i encara es produeixen problemes d'aquesta mena.

Veiem per tant que els advocats tenen envers la justícia, tal com ha dit el fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, una por reverencial no justificable en aquest moment, que els reté de fer servir el català amb normalitat i d'acord amb la condició de llengua cooficial.

2. Els procuradors dels tribunals

Les causes de la poca normalització dels procuradors les hem de cercar en els motius dels advocats, sobretot en la formació i una mateixa por reverencial que té molt menys sentit ja que l'actuació és sempre per escrit i els documents que fan són de tràmit, la qual cosa no justifica els temors d'incomprensió que es pot deduir d'un escrit de demanda o de conclusions.

3. Els notaris

Si bé en l'àmbit notarial la regulació de l'ús del català ha estat desenvolupada primer pel Decret 125/84, del 17 d'abril, i l'article 10 de la Llei de normalització, la realitat pràctica és que els instruments públics fets en català són molt pocs i no passen del 2 % o el 4 %.

La causa d'això l'hem d'atribuir al fet que l'actuació de les notaries no es compleix tal com s'estableix en la llei, i no es pregunta en quina llengua vol el ciutadà que es redactin els documents. Fer-ho en català és una excepció que cal demanar expressament amb el risc de l'anunci de retards que dissuadeixen el ciutadà. La prova és que a més demanar de fer un determinat instrument en català troba dificultats de retards que descoratgen el ciutadà que en té la voluntat. No diguem dels ciutadans que desconeixen que aquesta documentació pugui ser feta en català, als quals no se n'informa.

Una altra de les causes s'ha d'atribuir als professionals com ara advocats o gestors que tramiten aquests instruments. Sovint els advocats, de la mateixa manera que desaconsellen l'ús de la pròpia llengua als seus clients en els procediments judicials, ho fan en les escriptures, amb raons no fonamentades, pel fet de si han d'anar al registre a ser-hi inscrites o si han de ser presentades a un procediment judicial. Raons que hauríem d'enquadrar dins de la por reverencial que abans hem dit.

Una de les dificultats de la normalització lingüística de les notaries establerta des de l'any 84 pel nostre ordenament és que molts dels notaris destinats de Catalunya desconeixen la nostra llengua.

Per aquest motiu és urgent que es produeixi el traspàs de serveis en relació als nomenaments dels notaris i registradors que estableix l'article 24 EAC, article que té una redacció similar a la que contenia l'article 12 de l'Estatut de 1932, que va donar lloc al traspàs d'aquesta funció pel Decret del 8 de juny de 1933.

D'acord amb el que disposa l'article 24, la Generalitat nomenarà els notaris i registradors de la propietat i mercantils de conformitat amb les lleis de l'Estat. Per a la provisió de notaries serà considerat un mèrit preferent l'especialització en dret català, no podent incloure's excepció de naturalesa o veïnatge. En aquest sentit queda oberta la possibilitat d'exigir el coneixement del català com ja era efectiu durant la vigència de l'Estatut del 1932.

4. Registradors de la propietat i mercantils

Ja ens hem referit en parlar dels notaris al fet que manca el traspàs a la Generalitat de les funcions respecte als registradors. A banda d'això el funcionament de les oficines dels registradors mercantils i de la propietat és majoritàriament en castellà i s'hi inscriuen en castellà les escriptures tant si es presenten en aquesta llengua com en català.

La Generalitat va recórrer contra l'article 36.1 del Reglament del registre mercantil RD 1597/89, del 29 de desembre. En la Sentència dictada pel Tribunal Constitucional 87/97, del 24 d'abril, s'establia que els assentaments es redactaran en llengua castellana. En la Sentència es reconeix l'habilitació de la Generalitat per a regular el règim de cooficialitat de les llengües, cosa que en aquest àmbit no ha realitzat. Tot i això la Sentència reconeix que en aplicació de la Llei de normalització els ciutadans tenen dret a obtenir en català les certificacions i notes informatives. Aquestes conclusions s'han d'estendre tant al registre mercantil com al de la propietat. Aquesta sentència resol en part la situació de l'ús del català al registre mercantil i que seria aplicable als de la propietat i al civil, però cal una legislació catalana sobre aquesta qüestió com ho ha plantejat el mateix Constitucional. Cal tenir en compte que la Generalitat va regular l'ús del català en el registre civil durant el període republicà amb el Decret del 7 de maig de 1934.

5. Actuacions normalitzadores d'advocats i procuradors

S'han realitzat i realitzen programes de normalització entre els advocats i darrerament s'ha iniciat un programa amb els procuradors. Han consistit a incentivar l'actuació dels professionals facilitant-los formularis de documents judicials que en el cas dels procuradors abasten tots els possibles escrits de tràmit, i en el dels advocats s'estan completant progressivament.

El fet que els tribunals fessin ús efectiu del català en les actuacions i resolucions judicials seria un factor determinant per a fer desaparèixer aquesta por a la qual ens hem referit.

6. La policia

La policia és un dels àmbits on la normalització de l'ús de la llengua ha avançat menys. En aquests anys s'han produït molts conflictes dels ciutadans en fer ús del dret de declarar en català, la qual cosa ha comportat perjudicis greus que han arribat a detencions il·legals dels ciutadans que han volgut mantenir aquest dret. En el millor dels casos voler declarar o presentar una denúncia en català comporta entrebancs greus com són que l'acte es posposi per a poder disposar d'un traductor.

Hem de constatar que aquests fets greus que poden ser tipificats com a delictius no han arribat mai a ser sancionats per la justícia o pels mateixos comandaments.

En canvi hem de constatar que les policies municipals ha seguit un procés normalitzador, ja que en les actuacions i atestats utilitzen el català com a llengua oficial d'ús corrent.

Aquests problemes porten camí de solució pel desplegament de l'Estatut en aquest àmbit i la progressiva assumpció de les competències d'ordre públic i protecció dels ciutadans a més del trànsit per part dels Mossos d'Esquadra. Cal dir que aquest desplegament ha fet canviar l'actitud d'un sector dels funcionaris de policia envers el català, al qual fins a aquest moment havien estat majoritàriament refractaris.

7. Propostes d'actuació per al futur

a) Que el Tribunal Superior de Justícia i la resta dels jutjats i tribunals del país, en assumir l'oficialitat del català com a llengua pròpia de l'administració de justícia de Catalunya, recullin en aquesta llengua les declaracions i compareixences que hi facin els ciutadans, advocats, procuradors, perits i la resta de professionals que hi actuen.

b) Promoure l'ús de la llengua catalana a les matèries impartides a les facultats de dret i cursos de practica jurídica d'accés a la professió que depenen tant de les universitats com dels col·legis professionals, assegurant que els estudiants assoleixin a la fi dels cursos un coneixement suficient del llenguatge jurídic en català per a poder desenvolupar amb normalitat l'activitat professional.

c) Promoure la publicació de llibres de text de dret, d'estudis jurídics en català i la versió catalana oficial de les principals lleis i reglaments de l'Estat.

d) Promoure programes de normalització lingüística dels col·legis d'ad-

vocats i procuradors, notaris i registradors facilitant formularis de documents jurídics i el reciclatge de professionals i personal dels despatxos. Aquest procés normalitzador s'hauria d'estendre a d'altres professionals que actuen en l'àmbit jurídic com ara els gestors administratius, els agents de la propietat immobiliària o els graduats socials.

e) Que les actuacions de les cambres de la propietat assumeixin la llengua catalana com a llengua pròpia i oficial tant en els actes d'administració com en les actuacions davant dels tribunals.

f) Que els bancs, caixes i companyies asseguradores utilitzin la llengua catalana en les escriptures de les hipoteques, pòlisses i en les actuacions judicials, les quals representen bona part dels plets que es segueixen als tribunals.

g) Que el Parlament de Catalunya legisli sobre l'ús del català als registres civil, mercantil i de la propietat en relació als assentaments i lliurament de certificacions, regulació que en el període republicà va ser feta pel registre civil pel decret del 7 de maig de 1934.

h) Que es faci efectiu el traspàs de les competències de nomenament de notaris i registradors previst a l'article 25 de l'Estatut i que en el nomenament i concursos de trasllat de notaris i registradors s'asseguri el coneixement de la llengua i el dret de Catalunya.

i) Que el desplegament de la policia catalana no obsti perquè els cossos de seguretat de l'Estat assumeixin la doble oficialitat, assegurant que els funcionaris coneguin suficientment la llengua catalana.